

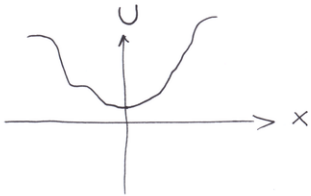
Sveifflur

mannan

Atom í grind,

bill á fjöðrum, ...

ALLT um kring um Kerfi
sem sveiflast, t.d. um
lágmark í stöðuorku

Kerfið trúflað frá jafnvægis-
punktinum í $x=0$ hefur
kraft sem leitast við að koma
því aftur í jafnvægi ①

$$F(x) = F_0 + x F'(0) + \frac{x^2}{2!} F''(0) + \dots$$

Jafnvægi í $x=0 \rightarrow F_0 = 0$

því er lögsta nálgunin
að

$$F(x) = -kx$$

með

$$k = \left. \frac{dF}{dx} \right|_{x=0} = F'(0)$$

Við skodum

Sveiflur
deyfiingu

Örvun
fasarúm

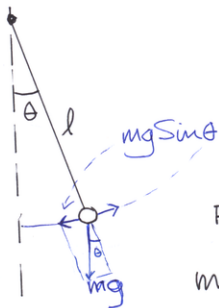
Byrjum með línulegt $F(x)$,
en nálgumst ölinulegt
kerfi (noti Kofli)

Í einni vidd er
hreyfingin

$$\ddot{x} + \omega_0^2 x = 0$$

þar sem ω_0^2 er grunnfreni ②
kerfisins. Kerfið er hræntóna
sveifill, sigldur

Tökum sem sýnidæmi einfaldan
sveifil, starðútslags getur haldið
konum línulegum, það gætt ölinul.

$$F = -mg \sin \theta$$

$$ma = -mg \sin \theta$$

$$a = l \ddot{\theta}$$

þú er hreyfijafnan)

$$\ddot{\theta} + \frac{g}{l} \sin \theta = 0 \quad (1)$$

og fyrir litil horn

$$\sin \theta \approx \theta$$

$$\rightarrow \ddot{\theta} + \omega_0^2 \theta = 0 \quad (2)$$

$$\text{með } \omega_0 = \sqrt{\frac{g}{l}}$$

líulegi sveifillinn
er síns og hreintóna
sveifilt með lausn

$$\theta(t) = \theta_0 \sin(\omega_0 t - \delta)$$

eda)

(3)

$$\theta(t) = \theta_0 \cos(\omega_0 t - \phi)$$

p.s. útslagið θ_0 og fasakvæði
ákvæðast af upphafsstíðrun

Jafna (1) hefur líka þekktu lausn
í sporbaugsföllum, en hér
berum við saman tölulegar
lausnir þeirra fyrir vaxandi
útslag

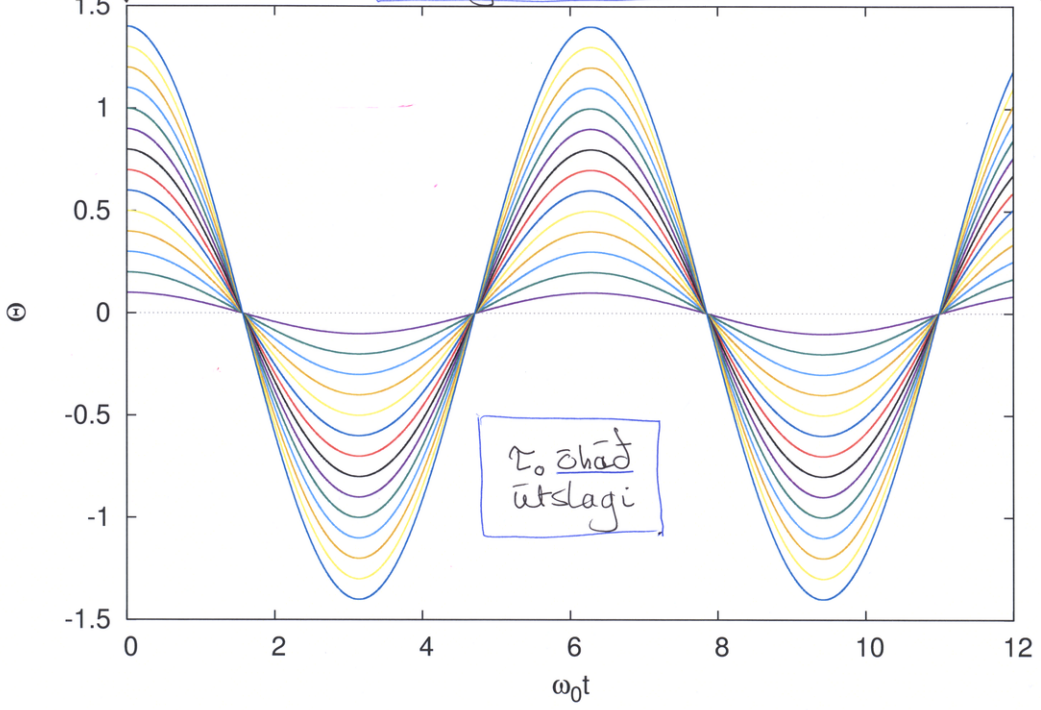
Fyrir líulega sveifillinn fast
lotulegt

$$\omega_0 \tau_0 = 2\pi$$

$$\rightarrow \tau_0 = 2\pi \sqrt{\frac{l}{g}} = \frac{2\pi}{\omega_0}$$

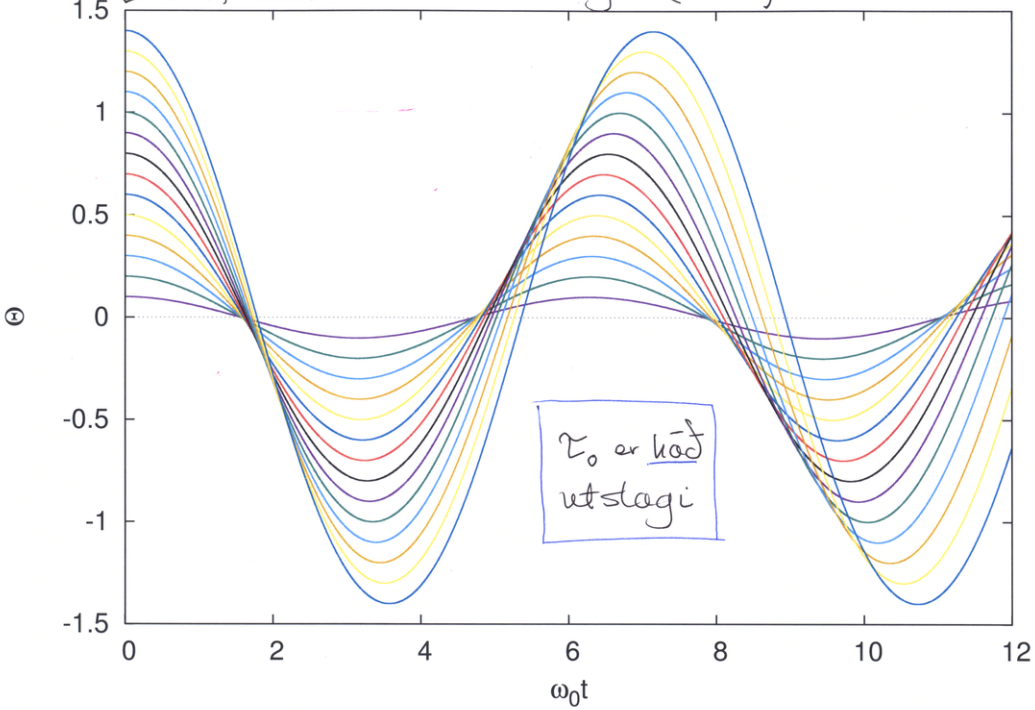
$\vartheta(0), \dot{\vartheta}(0) = 0$

linulegur sveifjill

$\theta(0), \dot{\theta}(0) = 0$

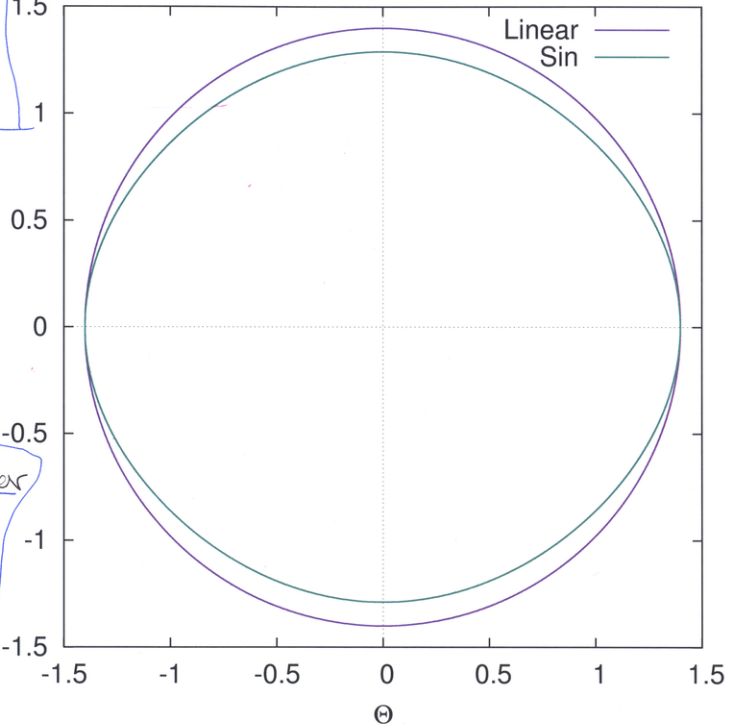
zinkuleger ($\approx \sin \theta$)

Fasarit fyrir sveiflana

$d\Theta/d(t\omega_0)$

Lokarir ferlar öðeyfjar reglulegar sveiflur

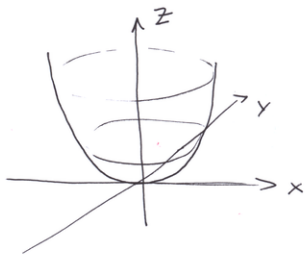

Hreintóna sveiflur í 2D

7

$$\ddot{x} + \omega_x^2 x = 0$$

$$\ddot{y} + \omega_y^2 y = 0$$

Sveiflurnar í x- og y- átt eru ótengdar

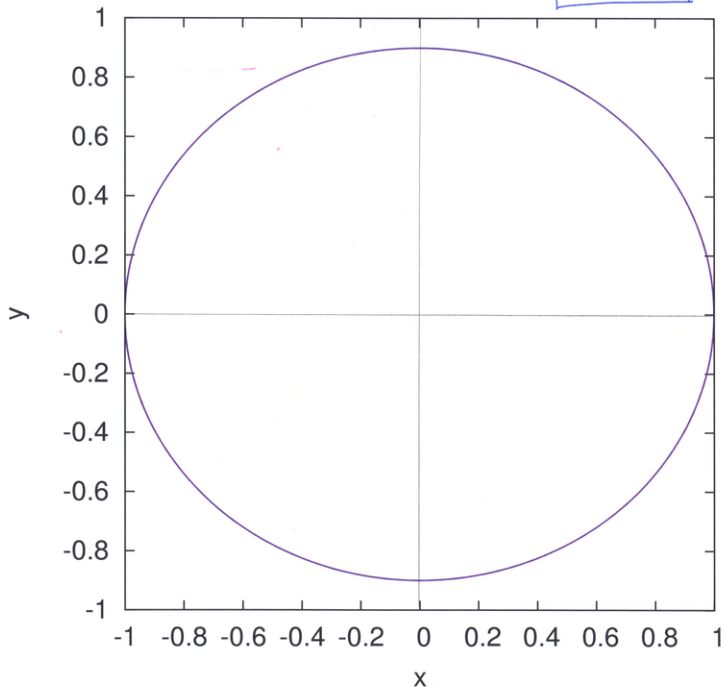
$$x(t) = A \cos(\omega_x t - \alpha)$$

$$y(t) = B \cos(\omega_y t - \beta)$$

en fasamunur þeirra $\delta = \alpha - \beta$
og tíðni hlutfall leidda til

Lissajous-ferla í tvívíðu
x-y-stéttunni

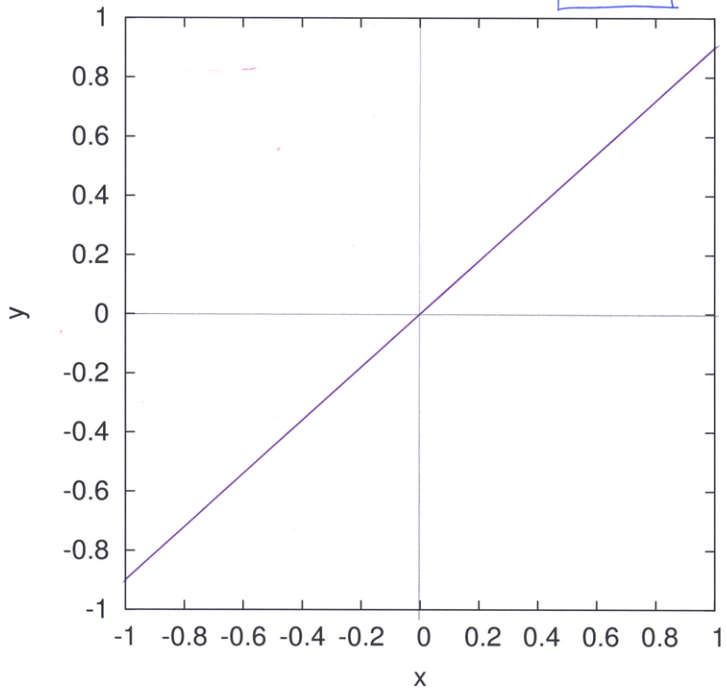
$A = 1, B = 0.9, \omega_x = 1.0\omega_y, \delta = \pi/2$

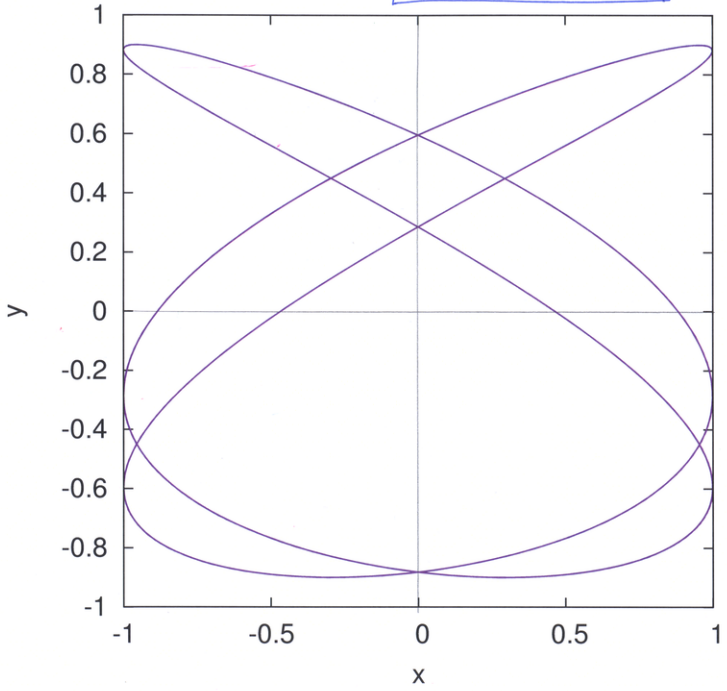

9

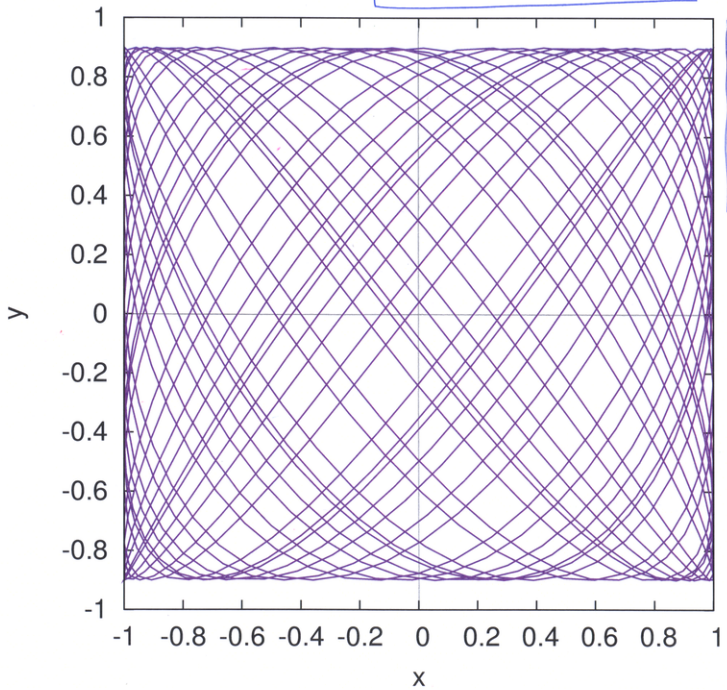
$A = 1, B = 0.9, \omega_x = 1.0\omega_y, \delta = 0.0$

$A = 1, B = 0.9, \omega_x = 1.5\omega_y, \delta = 0.2$

$A = 1, B = 0.9, \omega_x = \text{sqrt}(2)\omega_y, \delta = 0.2$

Og kelder
atam ød
fylla suodid

Deyftar Sveiflu?

Könnun sveifil með viðnámslið
í réttu hlutfelli við ferd

$$\ddot{\theta} + 2\beta\dot{\theta} + \omega_0^2\theta = 0$$

Þegar lausn á forminu e^{rt}
er reynd finnst tvær óháðar
lausnir sem taka má saman
sem (línuvegjafna)

$$\theta(t) = e^{-\beta t} \left\{ A_1 e^{\alpha t} + A_2 e^{-\alpha t} \right\}$$

með

$$\alpha = \sqrt{\beta^2 - \omega_0^2}$$

Þrið misnumandi tilvik ⁽¹²⁾

① $\omega_0^2 > \beta^2 \rightarrow \alpha$ er þvertala

Köllum $\omega_1^2 = \omega_0^2 - \beta^2$ og
lausnin verður

$$\theta(t) = e^{-\beta t} \left\{ A_1 e^{i\omega_1 t} + A_2 e^{-i\omega_1 t} \right\}$$

sem má umrita

$$\theta(t) = A e^{-\beta t} \cos(\omega_1 t - \delta)$$

Lausnin sguir deyfða
sveiflu og kallast
því van deyfð

takist eftir þó tiðnin
hlíðrast vegna deyfingar

$$\omega_1 = \sqrt{\omega_0^2 - \beta^2}$$

og sveiflurnar fä
meðalævi

② $\omega_0^2 < \beta^2$ α er rauntala

$$\theta(t) = e^{-\beta t} \left\{ A_1 e^{\alpha t} + A_2 e^{-\alpha t} \right\}$$

$$\alpha = \sqrt{\beta^2 - \omega_0^2}$$

Engar sveiflur, ofdeyfðar
sveiflur

③ $\omega_0^2 = \beta^2$ $\alpha = 0$ ⑬

og lausnirnar eru ekki
öháðar!

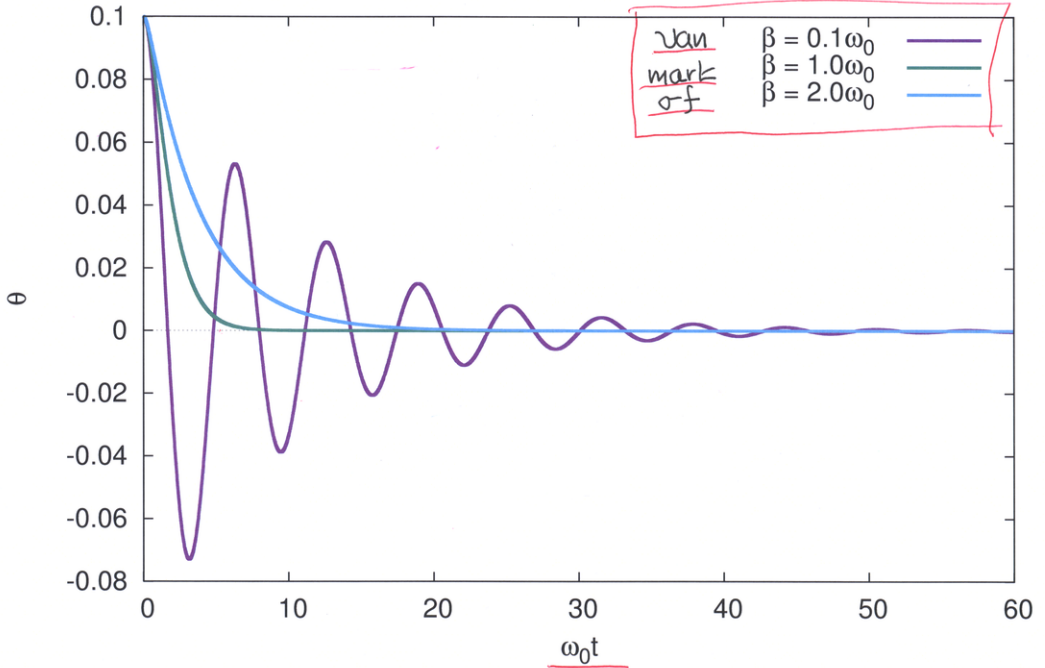
Rétt lausu þá er

$$\theta(t) = \{A + Bt\} e^{-\beta t}$$

Hún kallast mark-
deyfð sveifla

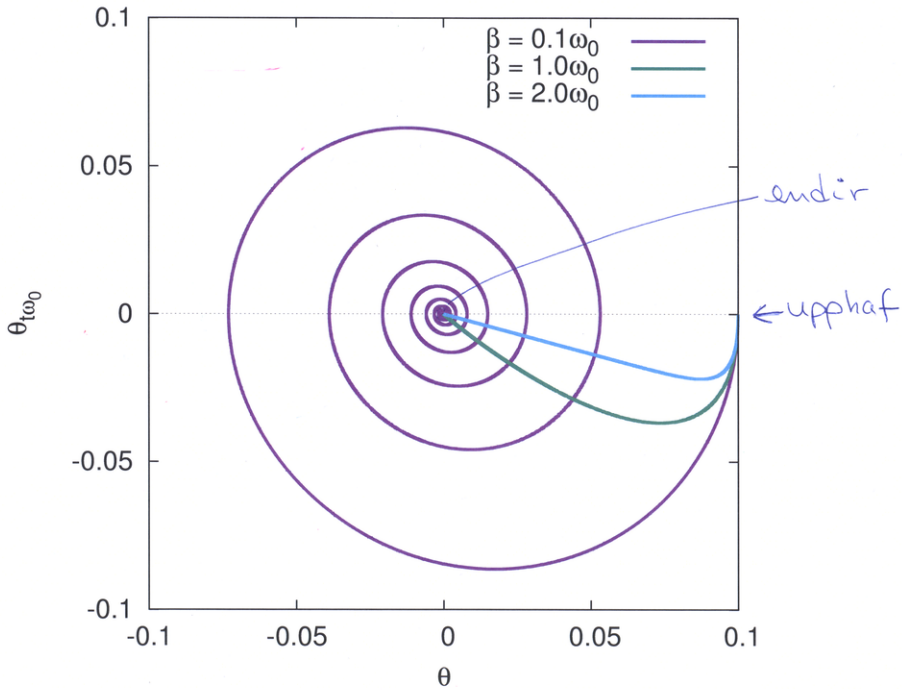
Skodum töluþegar lausnir
áður en við komum
til baka að þessum
lausnum

H.O., $\theta_0=0.1$, $\dot{\theta}_{t=0} = 0$

I fasarúminu

H.O., $\theta_0=0.1$, $\theta_{t\omega_0}=0$

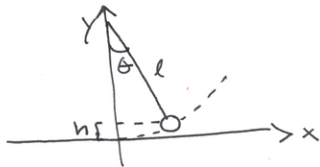

Heildarorka

$$E = T + V$$

Hreyfiorka + stöðuorka

$$E = \frac{1}{2} m v^2 + mgh$$

$$h = l - l \cos \theta$$

$$= l(1 - \cos \theta)$$

$$= l \left\{ 1 - \sqrt{1 - \sin^2 \theta} \right\}$$

$$\approx l \left\{ 1 - 1 + \frac{1}{2} \sin^2 \theta + \dots \right\}$$

$$\rightarrow h \approx \frac{l}{2} \sin^2 \theta \approx \frac{l \theta^2}{2} \quad (16)$$

$$v = l \dot{\theta}$$

því fast

$$E \approx \frac{1}{2} m (l \dot{\theta})^2 + \frac{mgl}{2} \theta^2$$

$$= \frac{1}{2} m (l \dot{\theta})^2 + \frac{1}{2} m \frac{g}{l} (l \theta)^2$$

$$= \frac{1}{2} m \left\{ (l \dot{\theta})^2 + \omega_0^2 (l \theta)^2 \right\}$$

Hér erum við kominn nærri falli Hamiltons, sem við ræðum síðar

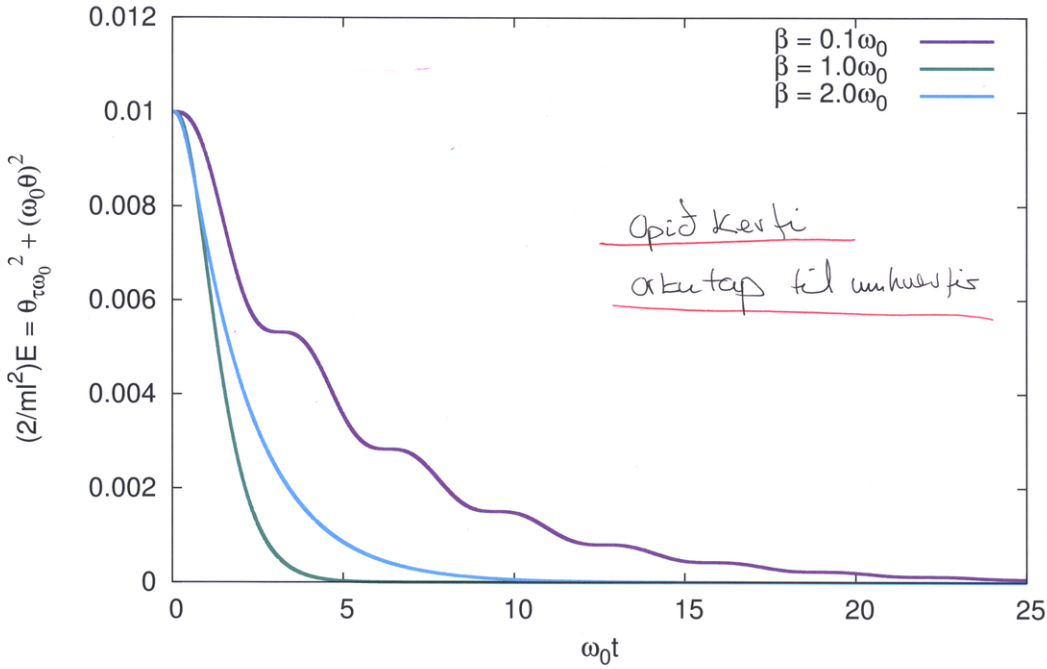
$$\frac{2}{m l^2} E = \dot{\theta}^2 + \omega_0^2 \theta^2$$

Þetta er formið
Klein
þetta hefur
þetta hefur

Orka

H.O., $\theta_0=0.1$, $\theta_{t\omega_0}(0)=0$

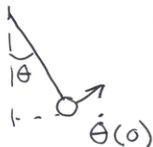
Ofdreyfð "Sveifla"

$$\theta(t) = e^{-\beta t} \left[A_1 e^{\alpha t} + A_2 e^{-\alpha t} \right]$$

Báðir líðirnir eru í lausu, það skiptir máli hvernig $\dot{\theta}(0)$ er

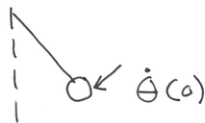
Þrjú tilfelli

① $\dot{\theta}(0) > 0$

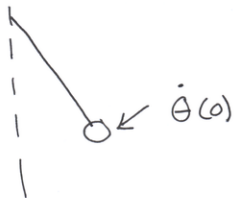
hámark fyrst svo fellur sveifillinn að núlli

② $\dot{\theta}(0) < 0$

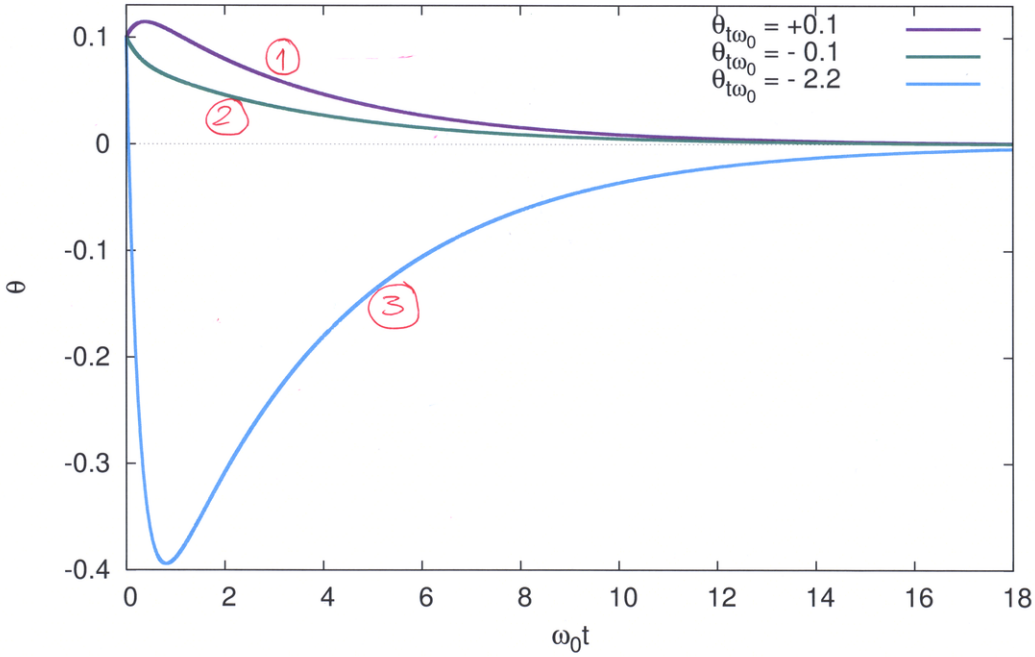
en samt nógur lítill hraði svo hann fellur beint að núlli

③ $\dot{\theta}(0) < -(\beta + \alpha)\theta(0)$

nógur hraði svo sveifillinn sveiflist einu sinni

H.O., $\beta = 2\omega_0$

Faszerit

H.O., $\beta = 2\omega_0$

20

